

Motion till riksdagen 2020/21:3304

av Johan Forssell m.fl. (M)

Förstärkta åtgärder mot terrorism

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straffskalor för brott inom terrorismområdet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att deltagande i terrororganisationers verksamhet bör kriminaliseras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett breddat förbud som innebär att även deltagande i andra inhemska våldsbejakande organisationers verksamhet bör vara brottsligt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hemlig rumsavlyssning ska vara möjlig vid grova brott med terrorkoppling och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå utökade möjligheter till datalagring med sikte på nationell säkerhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om platskravet vid hemlig dataavläsning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nivån bör sänkas för när hemliga tvångsmedel får användas enligt lagen om preventiva tvångsmedel och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa ett straffansvar för den som publikt publicerar en bild eller ett budskap som ger stöd åt en terrororganisation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda anskaffande och innehav av terroristbrottsinstruktioner och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ny typ av nationell samordningsfunktion bör införas i syfte att stärka samordningen mellan polisen, Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten och Migrationsverket i ärenden som rör terrorism och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör utreda hanteringen av situationer där verkställighetshinder föreligger i samband med utvisning av personer som utgör säkerhetshot och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta åtgärder i syfte att stävja missbruket av pass och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att missbruk av pass, främlingspass och resedokument vid inresa alltid bör bedömas som grovt missbruk av urkund och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att system med automatiska gränskontroller i Sverige bör undersökas och att arbetet bör ges hög prioritet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av regelverket för utländsk finansiering av svenska trossamfund och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett svenskt medborgarskap ska kunna återkallas, bl.a. i fall då någon med dubbelt medborgarskap har begått ett terrorbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Den svenska terrorhotnivån är fortsatt förhöjd och det finns en risk för attentat i Sverige. Dådet på Drottninggatan 2017 visar att terrorhotet är reellt även i Sverige. Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) bedömer att terrorattentatshotet i Sverige främst utgörs av islamistiskt och högerextremistiskt motiverad terrorism.

Daesh har under de senaste åren försvagas och har idag en begränsad förmåga att leda terrorattentat i västvärlden, bedömningen är dock att de kommer försöka att återupprätta denna förmåga. Det har också skett en successiv tillväxt av den våldsbejakande islamistiska miljön i Sverige, som främst är koncentrerad till socialt utsatta områden i större och mellanstora städer.

Historiskt har de flesta attentat som utförts i Europa genomförts av personer som inte har tränat eller stridit med våldsbejakande grupper utomlands. NCT har gjort en bedömning om ett islamistiskt motiverat terrorattentat genomförs är det troligt att det utförs av en ensamagerande gärningsman eller mindre grupp med lättillgängliga medel.

Under 2019 har det även skett en ökning av högerextremistiskt motiverad terrorism i västvärlden, där attentatet i Christchurch initierade en våldsvåg under året. Det finns indikationer på att våldsbejakande högerextremism attraherar fler individer i Sverige och att det kan finnas personer i Sverige med avsikt att begå terrorattentat med en högerextrem motivbild. Utöver terrorattentatshotet utgör vit makt-miljön och den autonoma miljön ett långsiktigt mot demokratin genom att systematiskt använda våld, hot och trakasserier för att avskaffa eller ändra vårt demokratiska styrelseskick.

Sammantaget är det viktigt att Säkerhetspolisen har de resurser och befogenheter som krävs för att hantera en stor mängd våldsbejakande extremister i många olika grupperingar och miljöer. Det behövs fler och förstärkta åtgärder i kampen mot

terrorismen. Sverige ska ha ett väl rustat rättsväsende som säkerställer att de som planerar, utför och lämnar stöd till terrorism ska upptäckas, stoppas och bestraffas.

Straffen för brott inom terrorismområdet

I dag framstår straffnivåerna för vissa brott inom terrorismområdet, dvs. de straffnivåer som straffskalorna omfattar, som orimligt låga. Straffskalorna kan inte sägas spegla brottens allvar. Dessutom skulle förändrade straffnivåer även öka förutsättningarna att använda hemliga tvångsmedel och därmed förbättra förutsättningarna för att brotten ska kunna klaras upp. Vi anser att straffen bör skärpas väsentligt för exempelvis följande brott inom terrorismområdet: offentlig uppmaning till terroristbrott, rekrytering till terroristbrott, utbildning till terroristbrott, finansiering av terroristbrott och resor i terrorismsyfte. När det gäller dessa brott bör spannet för straffnivåerna omfatta från fängelse i sex månader till fängelse i fyra år i stället för, som i dag, från fängelse i 14 dagar till fängelse i två år.

Vi vill även se en höjning av straffnivåerna för grova brott. Är brotten grova bör det dömas till fängelse i lägst två år och högst tio år, i stället för fängelse i lägst sex månader och högst sex år som gäller i dag. Detta skulle också innebära ett närmande till straffnivåerna i motsvarande lagstiftning i andra jämförbara länder.

I våras redovisade terroristbrottsutredningen sitt slutbetänkande. Utredningen föreslår bland annat att maximistraffen för brott av normalgraden och minimistraffen för grova brott höjs för samtliga brott som ingår i den föreslagna lagen, undantaget terroristbrottet och resebrottet. Utredningens förslag är ett steg i rätt riktning men vi bedömer att förslaget inte innebär en tillräcklig skärpning av straffskalorna. Säkerhetspolisen menar att de föreslagna höjningarna av maximistraffen för brott av normalgraden inte kommer leda till någon straffskärpning vid straffmätningen och att en skärpning av minimistraffen därför bör övervägas. Säkerhetspolisen konstaterar också att Sverige, även om utredningens förslag genomförs, i en europeisk jämförelse kommer ha förhållandevis låga straff för terroristbrottslighet. Det finns därmed en risk att Sverige därför kan framstå som en fristad för terrorister. Med anledning av detta bör regeringen skyndsamt tillsätta en ny utredning med uppdrag att föreslå ytterligare skärpningar av straffskalorna för terrorismbrottslighet.

Kriminalisera deltagande i terroristorganisationers verksamhet

Den som deltar i terroristorganisationer medverkar till att underlätta och sprida terrorism. Deltagande i terroristorganisationers verksamhet bör därför kriminaliseras.

I våras beslutade riksdagen om att kriminalisera samröre med terrororganisation. En sådan lagstiftning träffar få fall och innebär en begränsad utvidgning av det kriminaliserade området. Det som verkligen behövs och som vi krävt länge är en kriminalisering av deltagande i en terrororganisation.

Ett sådant förbud bör även ta sikte på att det även ska vara brottsligt att delta i andra inhemska våldsbejakande organisationers verksamhet. Kravet på att det ska röra sig om en våldsbejakande organisation innebär att det måste röra sig om en sammanslutning av personer som begår allvarlig brottslighet – det handlar i princip om allvarliga hot eller våld mot andra personer. Endast den som deltar i en sådan organisations verksamhet kommer att omfattas av förbudet och därmed kunna dömas för brott. Det ska alltså

krävas ett deltagande som tar sig uttryck i någon form av aktivt handlande. Det kan till exempel handla om att sprida information, värva, utbilda eller samla in pengar för organisationens räkning. Det kommer alltså inte vara tillräckligt att endast lyssna på ett tal eller närvara vid något annat arrangemang av en våldsbejakande organisation.

Ökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel, datalagring, hemlig dataavläsning med mera

Allvarliga fall av brott med terrorkoppling, det vill säga de brott som bedöms som grova, bör kunna aktualisera hemlig rumsavlyssning trots att minimistraflet för dessa brott är lägre än fyra års fängelse, vilket normalt är det minimistraflet som krävs för hemlig rumsavlyssning. Brott med terrorkoppling avses offentlig uppmaning till terroristbrott, rekrytering till terroristbrott, utbildning till terroristbrott, finansiering av terroristbrott och resor i terrorismsyfte. Svårigheterna att utreda brott av dessa slag i kombination med det starka intresset av att de beivras gör det motiverat att frånga huvudregeln om fyra års minimistraflet.

Den 1 oktober 2019 trädde ny lagstiftning i kraft som reglerar de brottsbekämpande myndigheternas tillgång till datalagrade teleuppgifter. Just tillgången till data är ett av Sakerhetspolisens viktigaste verktyg i arbetet med att upptäcka och förhindra terrorbrott och andra allvarliga brott. Det är betydelsefullt att vi till slut fått på plats en ny lagstiftning som är förenlig med EU-rätten och som teleoperatörerna har att följa. Det är dock en brist att regeringen inte föreslagit en mer långtgående möjlighet till datalagring med koppling till nationell säkerhet, dvs. med avseende på Sakerhetspolisens verksamhet. Det öppnas i EU-domen från december 2016 uttryckligen upp för mer tillåtande nationella regler på detta område. Enligt regeringen saknas beredningsunderlag för att föreslå en särskild reglering avseende datalagring kopplad till nationell säkerhet. Regeringen bör därför skyndsamt tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå utökade möjligheter till datalagring med koppling till nationell säkerhet.

Vår uppfattning är att den lagstiftning som trätt i kraftrent generellt är för snäv utifrån datalagringens stora betydelse för att upptäcka, förhindra, bekämpa, utreda och lagföra brott. Tidsgränserna är till exempel för snävt tilltagna med endast två månaders lagringstid för lokaliseringssuppgifter. Frågan om datalagringens omfattning bör genomgå en ny översyn med målet att datalagringen ska utökas. Det är också viktigt att säkerställa att ett särskilt format för överlämnande av datalagrade uppgifter från teleoperatörerna till de brottsbekämpande myndigheterna införs. Det är angeläget att den nya regleringen löser frågan om tillgång till och hantering av datalagrade uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

Sedan den 1 april 2020 har brottsbekämpande myndigheter möjlighet att använda sig av hemlig dataavläsning i förundersökningar. I lagen finns ett platskrav vilket innebär att beslutet om hemlig dataavläsning är kopplat till en särskild plats. Kriminella nätverk är ofta mycket medvetna om vilka begränsningar som finns för polisens tvångsmedel och utnyttjar dessa begränsningar maximalt. Om de t.ex. byter möteslokal i sista sekund blir det mycket svårt för de rättsvårdande myndigheterna att få till stånd en hemlig kameraövervakning genom användning av hemlig dataavläsning. Sådana problem kan undvikas om tvångsmedlet knyts till en person i stället för en plats. Regeringen bör därför tillsätta en utredning för att utreda frågan på platskrav.

En särskild del av tvångsmedelslagstiftningen är lagstiftningen om s.k. preventiva tvångsmedel som tillåter användningen av hemliga tvångsmedel för att förebygga och

förhindra allvarliga brott. De nu aktuella reglerna finns i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Möjligheten att använda detta regelverk aktualiseras innan det finns förutsättningar att inleda förundersökning. Om det finns förutsättningar att inleda förundersökning ska i stället tvångsmedelsbestämmelserna i rättegångsbalken tillämpas. Möjligheterna att använda lagstiftningen om preventiva tvångsmedel för att exempelvis förebygga terrorbrott bör ökas. Det bör vara tillräckligt att det föreligger en risk för de allvarliga brott som anges i lagstiftningen för att den ska kunna tillämpas. På så sätt kommer möjligheten till hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning i syfte att stoppa t.ex. terrorattentat att öka. Kravet på att åtgärden ska vara av synnerlig vikt för att förhindra brottsligheten bör dessutom förändras så att det räcker att en åtgärd kan vara av vikt för att förhindra brott, t.ex. ett terrorattentat. Slutligen bör en möjlighet att också besluta om hemlig rumsavlyssning inkluderas i lagstiftningen. Mer om detta finns i vår motion Åtgärder mot gängbrottslighet.

Publiceringar och terroristbrottsinstruktioner

För att mer effektivt kunna motverka terrorism är åtgärder som försvårar spridandet av terroristpropaganda och innehavet eller anskaffandet av terroristbrottsinstruktioner viktiga. Ett straffansvar för den som publikt publicerar en bild eller ett budskap som ger stöd åt en terrororganisation bör därför införas. Det kan exempelvis handla om publiceringar i sociala medier som syftar till att sprida propaganda för att visa sitt stöd.

Det bör också vara förbjudet att anskaffa eller inneha terroristbrottsinstruktioner. Det kräver ett särskilt straffansvar för den som anskaffar eller innehar information som kan användas vid terrorbrott. Det kan till exempel handla om filmer där det redogörs för hur en viss spränganordning sätts samman eller andra typer av instruktioner för hur terroristbrott kan genomföras.

Bättre samordning mot terroristbrottslighet

En ny typ av nationell samordningsfunktion bör införas i syfte att stärka samordningen mellan polisen, Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten och Migrationsverket i ärenden som rör terrorism. I första hand ska uppgiften vara att driva på och se till att relevant lagstiftning används för att bland annat säkerställa att potentiella terrorister inte erhåller uppehållstillstånd eller medborgarskap och att tidigare meddelade uppehållstillstånd återkallas. Det handlar också om att säkerställa att rutiner för effektivt informationsutbyte mellan myndigheterna finns och följs.

Lagen om särskild utlänningskontroll ska kunna tillämpas i fler fall än idag

Enligt lagen om särskild utlänningskontroll får en utländsk medborgare utvisas ur landet om det är särskilt påkallat av hänsyn till rikets säkerhet eller om det med hänsyn till vad som annars är känt kan befaras att han eller hon kommer att begå eller medverka till terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott. Om beslut om utvisning fattas enligt denna lag finns flera möjligheter till tvångsmedel som förvar och förordnande om anmälningsplikt. I dag tillämpas denna lag endast ett fåtal gånger per år. Ett problem med den nuvarande lagstiftningen som uppmärksammas är att personer

som utgör säkerhetshot, och där utvisning inte är möjlig på grund av verkställighetshinder, tillåts röra sig fritt i samhället.

En utredning lämnade under våren sitt betänkande om ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter. Utredningen föreslår flera förslag på förbättringar av den nuvarande lagstiftningen. Regeringen bör därför skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag i dessa delar. Däremot innehåller inte utredningen någon lösning på situationer där verkställighetshinder anses föreligga. Regeringen bör därför tillsätta en ny utredning med uppdrag att lämna förslag på hur problemet kan lösas och därefter återkomma till riksdagen.

Centrala frågor att se över är hur verkställighetshinder ska bedömas och om det är möjligt att undanröja dessa.

Det måste också övervägas hur de fall där det inte är möjligt att verkställa utvisningar ska hanteras och på vilket sätt samhället ska kunna skydda sig mot personer som anses utgöra ett säkerhetshot inom ramen för de internationella konventioner som gäller. Det bör även analyseras hur övriga europeiska länder som också är bundna av Europakonventionen arbetar med frågorna och vilka slutsatser som kan dras av deras arbete. Mot bakgrund av frågornas gränsöverskridande karaktär finns också skäl att se över hur samarbetet inom Europeiska unionen kan stärkas.

Missbruk av pass

De åtgärder som vidtagits på området i Sverige, däribland den nya lagstiftning som trädde i kraft i april 2016, har inte varit tillräckliga. Vi vill därför se ytterligare skärpta åtgärder i syfte att stävja missbruket av pass. Passets status som värdehandling måste återupprättas.

Ett pass är en handling som bör omgärdas av ett särskilt skydd mot missbruk. För missbruk av urkund döms i dag till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt utdöms fängelse i högst två år. Av rättspraxis framgår dock att missbruk av pass vid inresa till landet inte per automatik bedöms som grovt missbruk av urkund. Det krävs försvårande omständigheter. Det vill vi ändra på. Missbruk av pass vid inresa bör alltid bedömas som grovt missbruk av urkund. Detsamma gäller missbruk av främlingspass och av resedokument vid inresa.

Automatiska gränskontroller för säkrare gränser

Genom automatisk gränskontroll kan värdering av äktheten i ett pass ske genom självbetjäning och identiteten kan kontrolleras genom bland annat ansiktsgenkänning. Detta tekniska stöd ger bättre förutsättningar för att kontrollera resenärer vid gränsen och ökar möjligheten att upptäcka missbruk genom så kallad lookalike-användning av pass. Automatisk gränskontroll finns i flera länder i vår närhet, däribland Tyskland och Finland. Frågan om ett eventuellt införande av automatiska gränskontroller i Sverige har diskuterats under lång tid, men utan att det har lett till ett faktiskt införande.

Hantering av återvändare

Ungefär 300 personer bedöms sedan år 2012 ha rest från Sverige för att ansluta sig till våldsbejakande islamistiska grupperingar i Syrien och Irak. Av dessa 300 personer har omkring 150 personer återvänt till Sverige. En utgångspunkt är att lagföring för alla former av brottslighet ska ske och att denna ambition alltid ska komma först. Säkerhetspolisen bör få möjlighet att kunna kalla varje person som rest för att ansluta sig till en terroristorganisation till förhör. Detta till skillnad från i dag när det krävs att det pågår en förundersökning kring ett brott där den som återvänt figurerar i utredningen. I annat fall kan den som återvänder från till exempel IS-konfliktområden själv välja att träffa Säpo eller inte. Det innebär att såväl bevisning som underrättelseinformation riskerar att gå förlorad. Riksdagen riktade våren 2020 ett tillkännagivande till regeringen om att ta fram nationella riktlinjer för att hantera så kallade återvändare samt att säkerställa att återvändare kan kallas till förhör. Det är angeläget att regeringen skyndsamt svarar upp mot riksdagens krav.

Det är viktigt att relevant information ska kunna delas mellan olika aktörer i syfte att förebygga och förhindra brott. Om exempelvis kommuner ska kunna motarbeta att människor radikaliserar måste de kunna få del av vissa uppgifter från polisen och Säpo. Likaså kan kommunala verksamheter ha tillgång till information om personer som kan utgöra hot. Nyligen trädde lagändringar i kraft som möjliggör att polis och socialtjänst kan utbyta information i större utsträckning idag. Det finns emellertid skäl för att fler aktörer än socialtjänsten ska kunna lämna information till polisen. I likhet med polismyndigheten menar vi att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå att även skolan, hälso- och sjukvården och eventuellt andra aktörer ges förbättrade möjligheter att lämna och utbyta information med polisen och Säkerhetspolisen, i syfte att förebygga allvarlig brottslighet.

Utländsk finansiering av svenska trossamfund

I många fall finns en direkt koppling mellan våldsbejakande extremister och en religiös förening eller ett samfund där det predikas hat och radikala idéer. Dessa föreningar och samfund bärs i vissa fall upp av offentliga skattemedel. Det är fel. Den organisation eller sammanslutning som inte respekterar samhällets grundläggande värderingar, såsom alla människors lika värde och det demokratiska styrelseskicket, ska inte uppbära allmänna medel. Här behöver samhället vara mycket tydligare.

Sverige behöver dessutom sätta ljuset på den externa finansiering, ibland från andra stater, som sker av vissa religiösa föreningar och samfund i dag, särskilt när den sker i syfte att sprida extrema tolkningar som bidrar till radikaliserings och hat i vårt samhälle. En religiös idé som manar till våldshandlingar och lockar personer att begå terroråd måste motarbetas med samhällets fulla kraft.

Vi anser att lagstiftningen kring utländsk finansiering av trossamfund ska ses över, så att möjligheterna att sprida extremistiska ideologier med anti-demokratiska förtecken till Sverige begränsas.

Möjlighet att återkalla medborgarskap i vissa fall

I dag saknas regler i Sverige som innebär att ett svenskt medborgarskap ska kunna återkallas bland annat i fall då någon begått ett brott som är till allvarlig skada för

statens vitala intressen, till exempel terroristbrott. Detta skiljer oss från länder som Tyskland, Danmark och Finland. Det finns skäl att ändra på det även i Sverige. Till exempel bör den som har dubbelt medborgarskap och som har begått terrorbrott kunna få sitt svenska medborgarskap återkallat. Båda dessa förslag ligger inom ramen för vad som är tillåtet enligt folkrätten.

Johan Forssell (M)

Louise Meijer (M)

Mikael Damsgaard (M)

Ellen Juntti (M)

Sten Bergheden (M)